

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2020/21:SfU15

Uppenbart ogrundade ansökningar och fastställande av säkra ursprungsländer

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen.

Förslagen har sin grund i EU-domstolens dom den 25 juli 2018 i mål C-404/17, som begränsade Migrationsverkets möjligheter att kunna bedöma en asylansökan som uppenbart ogrundad och fatta beslut om avvisning med omedelbar verkställighet. För att ge Migrationsverket motsvarande möjligheter som tidigare föreslår regeringen att det omarbetade asylprocedurdirektivets regler om säkra ursprungsländer genomförs i svensk rätt. Förslagen innebär att Migrationsverket ska kunna anse en asylansökan som uppenbart ogrundad om sökanden kommer från ett land som tagits upp på en förteckning över säkra ursprungsländer. Detta gäller dock endast om sökanden inte har lagt fram några allvarliga skäl för att landet inte ska anses som ett säkert ursprungsland för honom eller henne. Om det även är uppenbart att uppehållstillstånd inte ska beviljas på någon annan grund ska Migrationsverket få besluta om avvisning med omedelbar verkställighet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 maj 2021.

Vidare föreslår utskottet med anledning av motionsyrkanden tre tillkännagivanden till regeringen. Enligt utskottet bör bestämmelserna om säkert ursprungsland kunna tillämpas på delar av ett land eller vissa grupper och regeringen bör utreda denna fråga. Regeringen bör vidare återkomma till riksdagen med förslag till kortare överklagandetid för beslut om avvisning med omedelbar verkställighet. Slutligen bör regeringen återkomma med ett förtydligande och vid behov förslag till lagändringar om möjligheterna att ta en person i förvar, alternativt använda elektronisk fotboja på personen, i samband med beslut om avvisning med omedelbar verkställighet samt utreda

vilka vidare åtgärder som kan vidtas för att förbereda och skynda på återvändandearbetet i dessa fall. Ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har reserverat sig mot dessa förslag.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå övriga motionsyrkanden.

I betänkandet finns nio reservationer (S, M, SD, C, V, KD, MP).

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:71 Uppenbart ogrundade ansökningar och fastställande av säkra ursprungsländer.

Ett tjugotal yrkanden i fyra följdmotioner.

Fem yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Utskottets överväganden	8
Uppenbart ogrundade ansökningar och fastställande av säkra ursprungsländer	8
Reservationer	24
1. Uppenbart ogrundade ansökningar och fastställande av säkra ursprungsländer, punkt 1 (V)	24
2. Ansvaret för förteckningen över säkra ursprungsländer, punkt 2 (M, SD, KD)	25
3. Ansvaret för förteckningen över säkra ursprungsländer, punkt 2 (V)	26
4. Förteckningen över säkra ursprungsländer, punkt 3 (S, C, V, MP)	26
5. Förkortad överklagandetid, punkt 4 (S, C, V, MP)	27
6. Förvar och kontrollåtgärder, punkt 5 (S, C, V, MP)	28
7. Återreseförbud, punkt 6 (M, SD, KD)	29
8. Övrigt om uppenbart ogrundade ansökningar och säkra ursprungsländer, punkt 7 (M, SD, KD)	29
9. Övrigt om uppenbart ogrundade ansökningar och säkra ursprungsländer, punkt 7 (V)	30
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	32
Propositionen	32
Följdmotionerna	32
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	34
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	35

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Uppenbart ogrundade ansökningar och fastställande av säkra ursprungsländer

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:71 och avslår motion 2020/21:3840 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 1.

Reservation 1 (V)

2. Ansvaret för förteckningen över säkra ursprungsländer

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 1 i denna del,

2020/21:3840 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 2 och

2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 5.

Reservation 2 (M, SD, KD)

Reservation 3 (V)

3. Förteckningen över säkra ursprungsländer

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om förteckningen över säkra ursprungsländer och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 5 och

2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkandena 2 och 3 samt avslår motionerna

2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 1 i denna del och

2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 4.

Reservation 4 (S, C, V, MP)

4. Förkortad överklagandetid

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en kortare överklagandetid och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3524 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 21,

2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 3,

2020/21:3843 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 1 i denna del och

2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 6 i denna del.

Reservation 5 (S, C, V, MP)

5. Förvar och kontrollåtgärder

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om särskilda kontrollåtgärder samt möjlighet till förvar och elektronisk övervakning och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 2,

2020/21:3843 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkandena 2 och 3 samt

2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 7.

Reservation 6 (S, C, V, MP)

6. Återreseförbud

Riksdagen avslår motion

2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 8.

Reservation 7 (M, SD, KD)

7. Övrigt om uppenbart ogrundade ansökningar och säkra ursprungsländer

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1619 av Jonas Andersson i Skellefteå m.fl. (SD) yrkande 5,

2020/21:2803 av Fredrik Schulte (M) yrkande 2,

2020/21:3642 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 6,

2020/21:3663 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 41,

2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 4,

2020/21:3840 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkandena 3–6,

2020/21:3843 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 1 i denna del och

2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkandena 1 och 6 i denna del.

Reservation 8 (M, SD, KD)

Reservation 9 (V)

Stockholm den 9 mars 2021

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Rikard Larsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Rikard Larsson (S), Maria Malmer Stenergard (M), Carina Ohlsson (S), Katarina Brännström (M), Linda Lindberg (SD), Teresa Carvalho (S), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Emilia Töyrä (S), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Bengt Eliasson (L), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Mats Berglund (MP), Arin Karapet (M), Jennie Åfeldt (SD), Jonny Cato (C) och Christina Høj Larsen (V).

Redogörelse för ärendet

Chefen för Justitiedepartementet gav i juni 2019 en utredare i uppdrag att lämna förslag som innebär att Migrationsverket får utökade möjligheter att bedöma en asylansökan som uppenbart ogrundad och fatta beslut om avvisning med omedelbar verkställighet. Syftet var att ge verket motsvarande möjligheter som före EU-domstolens dom den 25 juli 2018 i mål C-404/17, som inskränkte dessa möjligheter.

I januari 2020 överlämnade utredaren promemorian Uppenbart ogrundade ansökningar och fastställande av säkra ursprungsländer (Ds 2020:2). I promemorian föreslås att regler om säkra ursprungsländer införs i svensk rätt i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/32/EU om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd (omarbetning), fortsatt kallat det omarbetade asylprocedurdirektivet.

Utskottet redovisar i bilaga 1 en förteckning över de behandlade förslagen.

Under ärendets beredning har Sverigedemokraternas ledamöter justerat yrkande 1 i motion 2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) till ett tillkännagivande till regeringen om ändring i utlänningslagen.

Regeringens lagförslag redovisas i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Uppenbart ogrundade ansökningar och fastställande av säkra ursprungsländer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen. Riksdagen gör med anledning av ett antal motionsyrkanden tre tillkännagivanden till regeringen om förteckningen över säkra ursprungsländer, om en kortare överklagandetid samt om särskilda kontrollåtgärder och möjlighet till förvar och elektronisk övervakning. Övriga motionsyrkanden avslås.

Jämför reservation 1 (V), 2 (M, SD, KD), 3 (V), 4 (S, C, V, MP), 5 (S, C, V, MP), 6 (S, C, V, MP), 7 (M, SD, KD), 8 (M, SD, KD) och 9 (V).

Propositionen

Utlänningslagen och det omarbetade asylprocedurdirektivet

En asylsökande får som huvudregel stanna kvar i Sverige under tiden för prövningen av hans eller hennes asylansökan. Detta gäller även under en överklagandeprocess. Med avsteg från denna huvudregel får Migrationsverket, enligt 8 kap. 19 § utlänningslagen (2005:716), förkortad UtIL, under vissa förutsättningar besluta att ett avvisningsbeslut får verkställas även om det inte har vunnit laga kraft (avvisning med omedelbar verkställighet). Migrationsverket får fatta sådana beslut bl.a. om de uppgifter som utlänningsbeslutet saknar betydelse för prövningen av ansökan eller saknar tillförlitlighet, och det därmed är uppenbart att det inte finns grund för asyl och det är uppenbart att uppehållstillstånd inte heller ska beviljas på någon annan grund (uppenbart ogrundad ansökan).

För att en ansökan ska kunna anses som uppenbart ogrundad måste det stå helt klart att utlänningsbeslutet inte genom att avlägsnas från Sverige kan komma att bli utsatt för förföljelse eller annan skyddsgrundande behandling (prop. 1988/89:86 s. 124 och 198). Det ska vara fråga om en klar bedömning som inte kräver några mer ingående överväganden, vare sig om uppgifternas trovärdighet eller om huruvida de anförda omständigheterna kan medföra rätt till asyl (MIG 2006:7 och MIG 2010:22). Migrationsverket får inte fatta beslut om avvisning senare än tre månader efter det att den första ansökan om uppehållstillstånd gjorts efter ankomsten till Sverige (8 kap. 5 § UtIL).

Migrationsverkets beslut om avvisning med omedelbar verkställighet får verkställas när ansökan om uppehållstillstånd har avslagits av Migrationsverket. Om beslutet om avvisning överklagas ska domstolen också pröva om

verkställigheten av avvisningsbeslutet tills vidare ska avbrytas (inhibition). Beslutet om avvisning får inte verkställas innan den prövningen har gjorts. Ett avvisningsbeslut som gäller ett ensamkommande barn får dock aldrig verkställas förrän tidigast en vecka från den dag då barnet fick del av beslutet (12 kap. 8 a § UtlL).

I det omarbetade asylprocedurdirektivet finns bestämmelser om möjligheten för medlemsstaterna att anse en asylansökan som uppenbart ogrundad. Sådana bestämmelser fanns även i det tidigare asylprocedurdirektivet (rådets direktiv 2005/85/EG om miniminormer för medlemsstaternas förfaranden för beviljande eller återkallande av flyktingstatus). En möjlig rättsföljd av att en ansökan anses som uppenbart ogrundad är att en medlemsstat kan ha sådana regler som i svensk rätt motsvaras av reglerna om avvisning med omedelbar verkställighet. Vid genomförandet av det omarbetade asylprocedurdirektivet konstaterades att det enligt gällande rätt var möjligt att anse en asylansökan som uppenbart ogrundad bl.a. om sökandens uppgifter saknade trovärdighet eller om sökanden lämnat otillräckliga uppgifter. Det bedömdes att grunden att uppgifterna saknar trovärdighet överensstämmer med direktivet (artikel 31.8 e).

Den andra grunden, att sökanden lämnat otillräckliga uppgifter, fanns med i det tidigare asylprocedurdirektivet men hade tagits bort i det omarbetade direktivet. Det konstaterades dock att enligt det omarbetade direktivet får en ansökan anses uppenbart ogrundad om sökanden endast tagit med uppgifter som saknar betydelse för prövningen av hans eller hennes rätt till internationellt skydd (artikel 31.8 a). Med hänsyn till detta och att utrymmet för att anse en ansökan som uppenbart ogrundad är mycket begränsat bedömdes svensk rätt även i denna del vara förenlig med direktivet. Ordalydelsen av 8 kap. 19 § UtlL justerades på så sätt att det numera är preciserat vilka omständigheter som kan ligga till grund för att anse en asylansökan som uppenbart ogrundad, närmare bestämt om de uppgifter som utlänningen åberopar saknar betydelse för prövningen av ansökan eller saknar tillförlitlighet (prop. 2016/17:17 s. 69–71).

Migrationsverkets tillämpning och EU-domstolens dom i mål C-404/17

Tidigare har Migrationsverket bedömt ansökningar som uppenbart ogrundade och fattat beslut om avvisning med omedelbar verkställighet bl.a. i asylärenden där landinformation visat att det funnits ett godtagbart myndighetskydd i hemlandet och sökanden inte har kunnat motbevisa att skyddet varit godtagbart för honom eller henne eller inte framfört skäl som varit tillräckliga för att få internationellt skydd. Migrationsverket upphörde dock med denna tillämpning efter att EU-domstolen den 25 juli 2018 meddelat dom i mål C-404/17 (A mot Migrationsverket). I målet hade Migrationsverket fattat beslut om avvisning med omedelbar verkställighet på grund av att en ansökan ansågs som uppenbart ogrundad.

Efter att beslutet överklagats hade Förvaltningsrätten i Malmö (migrationsdomstolen) begärt ett förhandsavgörande från EU-domstolen. EU-domstolen fann att det omarbetade asylprocedurdirektivet inte medger att en ansökan anses som uppenbart ogrundad i ett fall som det aktuella, där det av landinformation framgår att sökanden kan ges ett godtagbart skydd i ursprungslandet och sökanden har lämnat uppgifter som inte är tillräckliga för att ett internationellt skydd ska beviljas, när medlemsstaten i vilken ansökan lämnats in inte har antagit bestämmelser för att genomföra direktivets regler om säkra ursprungsländer. Domstolen konstaterade att direktivets regler om säkra ursprungsländer innebär att om en sökande kommer från ett land som fastställs vara ett säkert ursprungsland presumeras att det finns ett tillräckligt skydd i ursprungslandet. Presumtionen kan motbevisas av sökanden om han eller hon redogör för tvingande skäl avseende hans eller hennes särskilda situation. Utan sådana tvingande skäl finns det möjlighet att avslå ansökan som uppenbart ogrundad (artiklarna 31.8, 32.2, 36 och 37). En medlemsstat som, liksom Sverige, inte har infört direktivets regler om säkra ursprungsländer kan enligt EU-domstolen inte åberopa denna motbevisbara presumtion. Domstolen konstaterade även att i det omarbetade asylprocedurdirektivet nämns inte, till skillnad från i det första asylprocedurdirektivet, den situation att en sökande lämnat ”otillräckliga” uppgifter som en grund för att anse en ansökan som uppenbart ogrundad. Efter EU-domstolens dom beslutade Migrationsverket om ett rättsligt ställningstagande där det anges att det inte längre kan fattas beslut om avvisning med omedelbar verkställighet i ärenden där en sökande inte har rätt till skydd på grund av att det bedöms finnas ett tillräckligt skydd av myndigheterna i hemlandet, eller asylskälen i övrigt bedöms vara otillräckliga (SR 43/2018).

Behov av regler om säkra ursprungsländer

Regeringen anser att det finns behov av att införa regler om säkra ursprungsländer i svensk rätt. EU-domstolens dom i mål C-404/17 har inneburit att Migrationsverkets möjligheter att anse en asylansökan som uppenbart ogrundad och fatta beslut om avvisning med omedelbar verkställighet har begränsats betydligt. Migrationsverket fattar inte längre sådana beslut i ärenden där en sökande inte har rätt till skydd på grund av att det bedöms finnas ett tillräckligt skydd av myndigheterna i hemlandet, eller asylskälen i övrigt bedöms vara otillräckliga.

Enligt regeringen är det inte rimligt att en sökande som uppenbart saknar skyddsbehov tillåts stanna kvar i landet i avvaktan på att beslutet om avvisning vinner laga kraft, bl.a. på grund av de ekonomiska konsekvenserna. I sådana ärenden bör avvisningsbeslutet i stället verkställas så snart som möjligt. För att ge Migrationsverket motsvarande möjligheter som före EU-domstolens dom behöver Sverige genomföra det omarbetade asylprocedurdirektivets regler om säkra ursprungsländer. Sådana regler kan även öka förutsebarheten för den enskilde och dämpa falska förhoppningar om att asyl ska beviljas.

Det pågår förhandlingar på EU-nivå om regler om säkra ursprungsländer och en gemensam förteckning över sådana länder. Bland annat presenterade kommissionen 2016 ett förslag till en asylprocedurförordning som ska ersätta det omarbetade asylprocedurdirektivet. Enligt förslaget ska det finnas en förteckning över säkra ursprungsländer som en bilaga till förordningen. Förhandlingarna om förordningen har inte avslutats. Regeringen anser att om Sverige, i likhet med vad många andra medlemsstater gjort, genomför det omarbetade asylprocedurdirektivets regler om säkra ursprungsländer skulle det kunna underlätta den ytterligare harmonisering som förbereds inom EU. Även om det ofta finns andra skäl till sekundära förflyttningar, exempelvis familjeband och skillnader i nationell praxis, kan ett införande av regler om säkra ursprungsländer enligt regeringen också motverka sådana förflyttningar.

Definition av begreppet säkert ursprungsland

Regeringen anger att det omarbetade asylprocedurdirektivets regler om säkra ursprungsländer bygger på att medlemsstaten fastställer vilka länder som ska anses vara säkra ursprungsländer (artiklarna 36 och 37). I bilaga 1 till direktivet anges att ett land ska betraktas som ett säkert ursprungsland om det på grundval av den rättsliga situationen, tillämpningen av lagstiftningen inom ett demokratiskt system och de allmänna politiska förhållandena framgår att det allmänt och genomgående inte förekommer någon förföljelse samt ingen tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och inget hot på grund av urskillningslöst våld i situationer av internationell eller intern väpnad konflikt. Vid denna bedömning ska man bl.a. beakta i vilken utsträckning skydd mot förföljelse eller illabehandling ges genom att undersöka

- a. landets berörda lagar och förordningar och på vilket sätt de tillämpas
- b. hur landet iakttar de rättigheter och friheter som är fastställda i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) och/eller i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och/eller Förenta nationernas konvention mot tortyr, särskilt de rättigheter från vilka det inte går att göra undantag enligt artikel 15.2 i Europakonventionen
- c. hur landet iakttar principen om ”non-refoulement” i enlighet med 1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (Genèvekonventionen)
- d. om landet tillhandahåller ett system med effektiva rättsmedel mot överträdelser av dessa rättigheter och friheter.

Regeringen anser att definitionen av begreppet säkert ursprungsland är central i regelverket och föreslår att det ska införas en definition av begreppet säkert ursprungsland i utlänningslagen. Definitionen bör vara så klar och tydlig som möjligt. Med säkert ursprungsland ska avses ett land där det allmänt och genomgående inte förekommer förföljelse, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning eller hot på grund av urskillningslöst

våld med anledning av en yttre eller inre väpnad konflikt. Vid bedömningen ska den rättsliga situationen och de politiska förhållandena i landet beaktas.

Allmänt och genomgående

Enligt bilaga 1 till det omarbetade asylprocedurdirektivet ska det framgå att det ”allmänt och genomgående” inte förekommer förföljelse eller annan skyddsgrundande behandling för att ett land ska betraktas som ett säkert ursprungsland. I direktivets skäl 42 anges att fastställandet av ett tredjeland som ett säkert ursprungsland inte garanterar någon absolut säkerhet för medborgare i dessa länder. Det anges också att det ligger i sakens natur att vid den bedömning som ligger till grund för detta fastställande kan tas hänsyn endast till de allmänna civila, rättsliga och politiska förhållandena samt till huruvida aktörer som utövar förföljelse, tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning i praktiken åläggs sanktioner om de befins skyldiga i landet i fråga. I departementspromemorian 2020:2 anges att ”allmänt och genomgående” får uppfattas som det som i svensk rättsordning beskrivs som ”generellt” och att det ska vara fråga om en generellt rådande situation i landet, som även måste ha en viss kontinuitet över tid. Regeringen instämmer i att det ska vara fråga om en generellt rådande situation med viss kontinuitet. ”Allmänt och genomgående” kan dock uppfattas som ett högre ställt krav på situationen i landet än ”generellt” och det är viktigt att understryka att skyddet i landet ska vara genomgående. Med hänsyn till detta anser regeringen att uttrycket ”allmänt och genomgående” bör användas i definitionen i utlänningslagen.

Regeringen anger att barnspecifika skyddsskäl ska beaktas när man bedömer om ett land ska anses vara säkert. I artikel 9.2 f i det omarbetade skyddsgrundsdirektivet anges att förföljelse bl.a. kan ta sig uttryck i barnspecifika handlingar. Regeringen anför att utlänningslagens förföljelsebegrepp motsvarar skrivningarna i artikel 9 och att det därmed kommer att följa av definitionen av begreppet säkert ursprungsland att barnspecifika handlingar, t.ex. att barn utsätts för människohandel eller könsstympning, ska beaktas när man bedömer om ett land är säkert. Detta behöver enligt regeringen alltså inte anges särskilt i definitionen. Regeringen framhåller även att barns situation och rättigheter inte bara ska beaktas i fråga om förföljelse utan givetvis även i fråga om övrig skyddsgrundande behandling.

Förteckning över säkra ursprungsländer

Av det omarbetade asylprocedurdirektivet och EU-domstolens avgörande i mål C-404/17 följer att om en medlemsstat ska införa regler om säkra ursprungsländer måste den anta en förteckning över sådana länder. Bedömningen av om ett land ska tas upp på en sådan förteckning ska utgå från definitionen av ett säkert ursprungsland.

Regeringen anger att det till skillnad från i det första asylprocedurdirektivet inte anges i det omarbetade direktivet att det finns en möjlighet för medlemsstaterna att betrakta endast en del av ett land som säkert eller att anse att landet eller en del av landet är säkert för en särskild grupp personer, vid bedömningen av om landet ska tas upp på förteckningen. Med hänsyn till detta bedömer regeringen att det omarbetade asylprocedurdirektivet inte ger utrymme för en sådan ordning. Regeringen understryker att det avgörande för om ett land ska kunna tas upp på förteckningen bör vara om det ”allmänt och genomgående” inte förekommer förföljelse eller annan skyddsgrundande behandling i landet. Om det efter en helhetsbedömning av situationen i landet framgår att definitionen av ett säkert ursprungsland är uppfylld bör landet kunna tas upp på förteckningen. Regeringen uttrycker att man vid bedömningen även bör beakta situationen för särskilt utsatta grupper.

Regeringen konstaterar att Migrationsverket arbetar med landinformation och omvärldsanalyser utifrån ett asylrättsligt perspektiv och att verket också tar fram rättsliga ställningstaganden om specifika länder. Migrationsverket bör enligt regeringen därför redan ha den kompetens som krävs för att på ett effektivt sätt kunna bedöma vilka länder som ska anses som säkra ursprungsländer. Migrationsverket har även goda förutsättningar att tillgodose kraven på kontinuerlig översyn och snabb ändring av förteckningen. Om Migrationsverket ges i uppdrag att besluta om förteckningen skulle både denna uppgift och den nuvarande uppgiften att uppträda som den enskildes motpart i domstolsprocessen i asylmål åvila verket. Regeringen understryker dock att beslut om förteckningen skulle fattas av verket i egenskap av expertmyndighet, inte i egenskap av part. Det kommer inte heller att vara fråga om en bedömning i ett enskilt ärende, utan om en på förhand beslutad förteckning som tas fram på central nivå inom myndigheten. Regeringen betonar att det faktum att ett land finns med på förteckningen inte automatiskt innebär att en sökande från det landet kommer att få avslag på sin asylansökan eftersom en individuell prövning av skälen alltid måste göras, både av Migrationsverket och av överprövande domstol.

Regeringen bedömer att Migrationsverket bör ges i uppdrag att besluta om förteckningen och att det därför bör införas ett bemyndigande i utlänningslagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om en förteckning över säkra ursprungsländer. Regeringen anser inte att det bör införas en möjlighet att överklaga förteckningen över säkra ursprungsländer.

Uppenbart ogrundade ansökningar och avvisning med omedelbar verkställighet

Regeringen anger att om sökanden kommer från ett land som finns med på förteckningen är presumtionen att det är säkert för sökanden att återvända, men presumtionen kan brytas genom att sökanden lägger fram allvarliga skäl för att landet inte ska anses som säkert för just honom eller henne. Regeringen

anger att dessa skäl måste vara kopplade till förföljelse eller annan skyddsgrundande behandling som anges i definitionen av ett säkert ursprungsland. Det måste alltid göras en individuell prövning av om landet är säkert för den enskilda sökanden utifrån de omständigheter som sökanden lägger fram.

Regeringen konstaterar att det visserligen är sökanden som ska lägga fram sådana allvarliga skäl som innebär att ett land som tagits upp på förteckningen inte kan anses säkert för just honom eller henne. Detta innebär dock inte att Migrationsverkets eller migrationsdomstolens utredningsskyldighet försvinner. Förvaltningslagens och förvaltningsprocesslagens regler om Migrationsverkets respektive domstolens utredningsskyldighet gäller även i dessa ärenden och mål.

Det är viktigt att samtliga sökande, inklusive särskilt utsatta, har möjlighet att lägga fram alla sina skyddsskäl. För att möjliggöra detta behöver sökanden i ett tidigt skede få klart för sig hur processen ser ut. Av Migrationsverkets allmänna serviceskyldighet enligt 6 § förvaltningslagen (2017:900) följer att myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. I 8 kap. 10 f § utlänningsförordningen (2006:97) anges också att verket i samband med att en utlänning ansöker om uppehållstillstånd som flykting eller som annan skyddsbehövande ska informera utläningen om förfarandet och om utlännings rättigheter och skyldigheter. Informationen ska lämnas på ett språk som utläningen kan förstå. Om en asylsökande kommer från ett land som finns med på förteckningen ankommer det alltså på Migrationsverket att informera sökanden om detta och vad det innebär för den fortsatta processen. Regeringen betonar att det är viktigt att informationen ges på ett sådant sätt att den enskilde kan tillgodogöra sig denna.

Regeringen betonar vidare att utlänningslagens, förvaltningslagens och förvaltningsprocesslagens (1971:291) bestämmelser om handläggning även gäller i ärenden och mål som rör sökande från säkra ursprungsländer. Även Migrationsöverdomstolens praxis i fråga om uppenbart ogrundade ansökningar kommer att ha bäring i tillämpliga delar (bl.a. MIG 2014:22). Det innebär bl.a. att kravet på muntlig handläggning hos Migrationsverket ska upprätthållas, liksom den utredningsskyldighet och de krav på kommunikation som följer av förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen.

Regeringen anför att i alla ärenden som rör barn måste barnkonventionen och principerna om barnets bästa och barnets rätt att komma till tals beaktas. Barn som söker asyl tillsammans med sina föräldrar kan ha egna asylskäl som behöver utredas.

Regeringen föreslår därmed att det ska vara möjligt att anse en asylansökan uppenbart ogrundad om sökanden kommer från ett land som har tagits upp på en förteckning över säkra ursprungsländer, han eller hon är medborgare i det landet eller är en statslös person som tidigare har haft sin vanliga vistelseort där och han eller hon inte har lagt fram några allvarliga skäl för att landet inte ska anses som säkert för honom eller henne. Om det även är uppenbart att uppehållstillstånd inte ska beviljas på någon annan grund ska Migrationsverket få besluta om avvisning med omedelbar verkställighet.

Verkställighet

Om en utlänning har ansökt om uppehållstillstånd som flykting eller annan skyddsbehövande är huvudregeln enligt 12 kap. 8 a § UtL att ett beslut om avvisning eller utvisning inte får verkställas innan det vunnit laga kraft. Det innebär att sökanden som huvudregel får stanna kvar i landet tills eventuella överklagandeprocesser har avslutats. Har Migrationsverket beslutat om avvisning med omedelbar verkställighet gäller däremot att avvisningen får verkställas redan när ansökan om uppehållstillstånd har avslagits av verket. Om beslutet överklagas ska dock migrationsdomstolen även pröva om verkställigheten av avvisningsbeslutet tills vidare ska avbrytas (inhibition) och beslutet får inte verkställas innan denna prövning har gjorts. För ensamkommande barn gäller särskilda regler som innebär att ett avvisningsbeslut aldrig får verkställas förrän tidigast en vecka från den dag då barnet fick del av beslutet. Enligt regeringen bör samma regler om verkställighet som i dag gäller när beslut om avvisning med omedelbar verkställighet fattas gälla när sådana beslut fattas för att sökanden kommer från ett säkert ursprungsland. Några författningsåtgärder för att åstadkomma detta behövs inte.

I ett rättsligt ställningstagande från Migrationsverket anges att till följd av EU-domstolens dom den 19 juni 2018 i mål C-181/16 får inga verkställighetsåtgärder vidtas från det att avvisningsbeslutet har fattats, under överklagandefristen och, om personen överklagar, fram till dess att migrationsdomstolen har beslutat i inhibitionsfrågan (SR 43/2018). Verkställighetsarbetet kan komma att fördröjas något till följd av detta. Regeringen konstaterar att det saknas beredningsunderlag för att i detta lagstiftningsärende göra en översyn av reglerna med anledning av EU-domstolens dom.

Offentligt biträde

Av 18 kap. 1 § första stycket UtL framgår att offentligt biträde ska förordnas bl.a. i mål och ärenden om avvisning eller utvisning, under förutsättning att det inte måste antas att behov av biträde saknas. Av prop. 1977/78:90 s. 67 framgår att behov av biträde kan anses saknas om det är uppenbart att någon grund för uppehållstillstånd inte finns och det inte finns hinder mot att utlänningen avvisas eller utvisas till sitt hemland. Vid genomförandet av det omarbetade asylprocedurdirektivet konstaterades att direktivet medger att biträde inte beviljas om ett överklagande saknar rimliga utsikter till framgång och därmed bl.a. ger utrymme för att neka offentligt biträde vid uppenbart ogrundade ansökningar eller överklaganden (prop. 2016/17:17 s. 54 och 55). Direktivet saknar regler om rätten till offentligt biträde när sökanden kommer från ett säkert ursprungsland.

Regeringen anger att det ankommer på en sökande från ett land som tagits upp på förteckningen att bryta presumtionen att landet är säkert att återvända till. Migrationsverkets och migrationsdomstolarnas utredningsansvar gäller dock fortfarande och av verkets allmänna serviceskyldighet följer att myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina

intressen. Regeringen anser därför att det inte finns något behov av särskilda regler om offentligt biträde för ärenden som rör säkra ursprungsländer. Enligt befintliga bestämmelser måste det också göras en prövning i det enskilda fallet om sökanden behöver ett offentligt biträde eller inte. Ett sådant behov kan finnas t.ex. när det är fråga om en asylsökande som till följd av sjukdom eller annat liknande skäl inte ens med tolk kan förväntas föra sin talan på ett ur rättssäkerhetssynpunkt betryggande sätt. Det är enligt regeringen av stor vikt att behovet av offentligt biträde uppmärksammas tidigt.

Sökande i behov av särskilda förfarandegarantier

Regeringen anger att det vid genomförandet av det omarbetade asylprocedurdirektivet bedömdes att reglerna om sökande i behov av särskilda förfarandegarantier inte krävde några författningsändringar. Regeringen anförde då bl.a. att Migrationsverket har en långtgående utredningsskyldighet i asylärenden och att ansvaret är större än i många andra ansökningsärenden. Utredningsskyldigheten blir än mer långtgående i fall då den enskilde har svårigheter att föra sin talan. Varje förvaltningsmyndighet har även en service-skyldighet. Av utrednings- och serviceskyldigheten följer att Migrationsverket ska ge sökanden stöd och vägledning under asylprocessen. I detta ligger också en skyldighet för verket att uppmärksamma om en sökande på grund av individuella omständigheter har behov av någon extra stödåtgärd och att i rimlig utsträckning tillgodose detta. Det åligger Migrationsverket att på ett så tidigt stadium som möjligt försöka identifiera sökande som kan vara i behov av särskilda förfarandegarantier (prop. 2016/17:17 s. 56–59). Regeringen anger att den inte nu gör någon annan bedömning och anser att det inte behövs några författningsåtgärder med anledning av det omarbetade asylprocedurdirektivets bestämmelser om sökande i behov av särskilda förfarandegarantier.

Kostnader och andra konsekvenser

Regeringen bedömer att förslagen dels medför att statens kostnader för mottagande av asylsökande minskar, dels inte medför några kostnader för Migrationsverket eller migrationsdomstolarna som inte kan hanteras inom befintliga anslag.

Regeringen konstaterar att om det krävs några mer ingående överväganden för att bedöma sökandens individuella skyddsskäl kan det inte anses uppenbart att asylansökan är ogrundad. Med hänsyn till detta anser regeringen inte att dessa mål bör bli särskilt tungarbetade för domstolarna. Förslagen kan leda till ett minskat antal asylansökningar från vissa grupper som kan anse det utsiktslöst att söka asyl i Sverige. Detta kan även innebära att antalet asylmål i domstol minskar. Även om förslagen kan innebära fler förtursmål i domstol bedömer regeringen att eventuella kostnadsökningar för migrationsdomstolarna bör kunna hanteras inom befintliga anslagsramar.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3524 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 21 begärs ett tillkännagivande om att korta överklagandefristen till en vecka vid uppenbart ogrundade ansökningar eller om ursprungslandet är upptaget på en förteckning över säkra länder.

I kommittémotion 2020/21:3843 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om ett förkortat handlägningsförfarande inklusive kortare överklagandefrist. Motionärerna anför att regeringens förslag behöver kompletteras med regler som dels möjliggör kortare överklagandefrist, dels säkerställer att tiden från asylansökan till dess att det finns ett verkställbart beslut kortas. Den gällande överklagandetiden kan enligt motionärerna riskera att motverka ett effektivt återvändandearbete. I yrkandena 2 och 3 begärs tillkännagivanden om förtydligande av möjligheten till förvar och om användningen av elektronisk övervakning. Motionärerna anger att det är rättsligt oklart om någon kan tas i förvar i samband med beslut om omedelbar verkställighet i avvaktan på att verkställighet sker. En sådan möjlighet är viktig för att regelverket ska få avsedd effekt. Elektronisk övervakning skulle kunna vara ett alternativ till förvar i de aktuella fallen. Regeringen bör vid behov återkomma med förslag till lagändringar.

I kommittémotion 2020/21:3642 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att Migrationsverket skyndsamt ska införa en förteckning över s.k. säkra länder. Motionärerna, som anser att det är angeläget att en förteckning kommer på plats, anger att asylsökande ska få en individuell prövning men att de som kommer från ett säkert land i normalfallet kan antas få avslag på sin ansökan.

I motion 2020/21:2803 av Fredrik Schulte (M) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om en snabb handläggning och avvisning av asylsökande från säkra länder.

Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) begär i kommittémotion 2020/21:3838 yrkande 1 att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen med den ändringen att 1 kap. 6 a § ska ha den lydelse som framgår av motionens författningsförslag. Motionärerna anser att det är angeläget att regeringen tar ansvar för valet av vilka länder som ska tas upp på förteckningen över säkra ursprungsländer – detta för att inte riskera Migrationsverkets roll som motpart i migrationsärenden. Det är vidare onödigt att riskera en politisering av Migrationsverket. Att regeringen ansvarar för förteckningen medger också ett ökat politiskt ansvarsutkrävande. Motionärerna anser vidare att begreppet ”generellt inte förekommer” bör användas i definitionen av säkert ursprungsland. Därigenom torde fler länder kunna betraktas som säkra ursprungsländer. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om särskilda kontrollåtgärder för utlännningar vars asylansökan bedömts vara uppenbart ogrundad. I dessa fall kan utlännningen i dag inte tas i förvar i avlägsnandesyfte och avvisningsbeslutet är inte verkställbart förrän överklagandefristen löpt ut eller domstolen har beslutat att inte inhibera. Regeringen bör skyndsamt utreda

och återkomma med förslag. Det kan enligt motionärerna företrädesvis gälla utökade möjligheter till sannolikhetsförvar enligt 10 kap. 1 § andra stycket 2 UtLL, åtgärder såsom uppsikt enligt 10 kap. 6 § UtLL, olika begränsningar av rörelsefriheten eller elektronisk fotboja. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om förkortad besvärstid vid uppenbart ogrundade asylansökningar. Besvärstiden om tre veckor kan riskera att motverka ett effektivt återvändandearbete och bör förkortas till högst en vecka. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om stöd till migrationsdomstolarna för att snabbt handlägga ärenden om uppenbart ogrundade asylansökningar. Motionärerna anför att regeringens förslag kan innebära att Migrationsverket kan avgöra många asylärenden snabbare än tidigare. Det är viktigt att domstolen efter överklagande skyndsamt prövar frågan om inhibition av avvisningsbeslutet. Regeringen bör tillse att migrationsdomstolarna har förutsättningar för detta, t.ex. genom en expansion av existerande jourverksamhet. I yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att bestämmelserna om säkert ursprungsland bör kunna appliceras på delar av ett land, eller vissa grupper. Rättsläget måste kunna återställas till hur det var före EU-domstolens dom från 2018.

Jonas Andersson i Skellefteå m.fl. (SD) begär i kommittémotion 2020/21:1619 yrkande 5 ett tillkännagivande om säkra ursprungsländer. Motionärerna anför att de förutsätter att regeringens utarbetade förslag har presenterats innan motionsyrkandet behandlas, men om så inte har skett bör riksdagen kräva att regeringen prioriterar detta arbete.

Christina Høj Larsen m.fl. (V) begär i kommittémotion 2020/21:3840 yrkande 1 att riksdagen avslår propositionen. Det finns enligt motionärerna en risk för att avvisningsbeslut kommer att fattas utan tillräcklig utredning om förslagen träder i kraft. Förslagen skulle dessutom sannolikt inte leda till några större skillnader i handläggningstider eller några större besparingar. Inte heller skulle förslagen leda till ökad harmonisering, vilket regeringen anför, eftersom kommissionen i september 2020 presenterade ett förslag till en helt ny ordning. I stället för att lägga resurser på att skapa ett särskilt spår för s.k. säkra länder bör regeringen lägga all kraft på att åstadkomma en asylprocess som är robust, rättssäker, transparent och rättvis och som lever upp till internationella konventioner. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att ange i utlänningslagen att Migrationsverkets förslag om att ett land ska sättas upp på förteckningen över säkra ursprungsländer ska underställas beslut av Migrationsöverdomstolen och att beslutet ska kunna överklagas av tredje part. Att underinstansen binder överinstansen gällande förutsättningarna för påskyndade förfaranden är enligt motionärerna problematiskt ur rättssäkerhetssynpunkt. Beslut om att ta bort ett land från förteckningen måste emellertid kunna fattas snabbt varför detta inte ska behöva underställas Migrationsöverdomstolens prövning. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om lagförslag som reglerar proceduren för att identifiera personer i behov av särskilda förfarandegarantier och som innehåller en definition av vad som utgör en person i behov av särskilda förfarandegarantier. Motionärerna anser inte att

Migrationsverkets allmänna utrednings- och serviceskyldighet i förvaltningsärenden är tillräcklig vid prövning av om en ansökan kan anses uppenbart ogrundad. Även de processuella konsekvenserna bör regleras i lag, såsom att asylansökningar från personer i behov av särskilda förfarandegarantier endast i begränsad omfattning får handläggas i påskyndade förfaranden. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om förslag som innebär att barn undantas från påskyndade förfaranden. Enligt motionärerna är barn en särskilt utsatt grupp som kräver särskilda skyddsaspekter. Det kan gälla t.ex. rätten för barn att komma till tals i asylprocessen. I yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om förslag på reglering enligt Migrationsverkets ställningstagande SR 43/2018. Motionärerna anser att principen om att suspensiv verkan inträder även om talan inte har fullföljts bör framgå av 12 kap. 8 a § UtL. Det bör framgå att inga verkställighetsåtgärder får vidtas från det att avvisningsbeslutet har fattats och under överklagandefristen samt, om personen överklagar, fram till dess att migrationsdomstolen beslutat i inhibitionsfrågan. I yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att sökande från säkra ursprungsländer ska ha rätt till eller presumeras ha rätt till ett offentligt biträde. Motionärerna anger att det finns risk för försämrad rättssäkerhet och att det kan bli svårt för sökanden att utan offentligt biträde bryta presumtionen att ett land är säkert.

I kommittémotion 2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om ett mål om 48 timmars handläggningsförfarande. Att minska antalet migranter vars ansökningar är uppenbart ogrundade är enligt motionärerna en nyckel till att begränsa både migrationen och brottsligheten. Offentligfinansiella skäl talar för att en enskild från ett säkert ursprungsland inte ska få stanna i landet ens en kort tid. Snabbförfaranden med kortare handläggningstider måste därför införas. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att länder, även om en eller flera regioner i landet inte anses vara säkra, ska få tas upp på listan med säkra ursprungsländer. Ett flertal medlemsstater har en ordning som tillåter detta. Till exempel anser Nederländerna, Italien och Malta att Ukraina ska anses som säkert, trots att delar av landet uppenbart inte är säkra. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att möjliggöra att listan på säkra länder klassificerar särskilda personer eller grupper som ”osäkra” respektive ”säkra”. Motionärerna anger att denna möjlighet finns i vissa andra medlemsstater. Till vissa länder är det exempelvis en fara enbart för kvinnor att återvända och till andra enbart för vissa minoriteter. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att termen ”generellt” ska användas i stället för termen ”allmänt och genomgående”. Motionärerna anger att det senare uttrycket kan utgöra ett hinder för att föra upp ett land vars regioner generellt är säkra, eller där vissa grupper är säkra, på förteckningen över säkra ursprungsländer. I yrkande 5 begär motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen ska vara ytterst ansvarig för förteckningen över säkra ursprungsländer, i nära samråd med Migrationsverket. Det är enligt motionärerna problematiskt ur rättssäkerhetsynvinkel att Migrationsverket ges dubbla roller – att besluta om förteckningen och samtidigt uppträda som den enskildes motpart i en domstolsprocess. I

yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om förkortad besvärstid vid uppenbart ogrundade asylansökningar och inrättandet av en jourdomstol. Besvärstiden bör kortas till så få arbetsdagar som är möjligt enligt asylprocedurdirektivet för att effektivisera och snabba på verkställigheten och återvändandet. För att möjliggöra en snabbare prövning av ett överklagande i dessa fall bör en jourdomstol inrättas. I yrkande 7 begär motionärerna ett tillkännagivande om att skyndsamt tillsätta en utredning om särskilda kontrollåtgärder för utlänningar vars asylansökan bedömts vara uppenbart ogrundad. Motionärerna menar att det bl.a. bör säkerställas att Migrationsverket omedelbart kan begränsa rörelsefriheten för dessa personer, om möjligt genom sannolikhetsförvar, i annat fall genom t.ex. elektronisk fotboja. I yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om att utreda ett återreseförbud. Ett sådant skulle kunna ge formella möjligheter att spärra personer i Schengens informationssystem efter avslag och möjliggöra att de avvisas redan vid yttre gräns om de på nytt försöker resa in i Schengenområdet.

Hans Eklind m.fl. (KD) begär i kommittémotion 2020/21:3663 yrkande 41 ett tillkännagivande om säkra länder. Motionärerna anför att en förteckning över säkra länder måste införas varigenom Migrationsverket ges möjlighet att på ett snabbt, effektivt och rättssäkert sätt hantera ärenden där det är uppenbart att en asylansökan är ogrundad.

Utskottets ställningstagande

Möjligheterna för Migrationsverket att fatta beslut om avvisning med omedelbar verkställighet på grund av en uppenbart ogrundad ansökan om uppehållstillstånd har varit starkt begränsade alltsedan EU-domstolen i juli 2018 meddelade sin dom i målet C-404/17. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag att det omarbetade asylprocedurdirektivets regler om säkra ursprungsländer genomförs i svensk rätt, för att ge Migrationsverket motsvarande möjligheter som tidigare att kunna bedöma en asylansökan som uppenbart ogrundad och fatta beslut om avvisning med omedelbar verkställighet. Utskottet menar att det inte är rimligt att asylsökande som uppenbart saknar skyddsbehov tillåts stanna i landet i avvaktan på att beslutet om avvisning vinner laga kraft, bl.a. på grund av de samhällsekonomiska konsekvenser som detta får. I dessa ärenden bör avvisningsbeslutet i stället verkställas så snart som möjligt. Utskottet avstyrker därför motion 2020/21:3840 (V) yrkande 1 om avslag på propositionen.

I propositionen anges att när förteckningen över säkra ursprungsländer tas fram kommer det inte att vara fråga om en bedömning i ett enskilt ärende, utan om en på förhand beslutad förteckning som tas fram på central nivå hos verket. Utskottet noterar i sammanhanget att det av Migrationsverkets webbplats framgår att verket har en särskild funktion för land- och omvärldsanalys som samlar in, analyserar, framställer och tillgängliggör landinformation. Att ett land finns med på förteckningen innebär inte heller med automatik att en sökande från det landet kommer att få avslag på sin asylansökan – en

individuell prövning av skälen måste alltid göras. Utskottet anser att det är en lämplig ordning att Migrationsverket beslutar om förteckningen över säkra ursprungsländer. Någon möjlighet att överklaga förteckningen bör inte införas. Utskottet avstyrker med det sagda motionerna 2020/21:3838 (SD) yrkande 1 i denna del, 2020/21:3840 (V) yrkande 2 och 2020/21:3846 (KD) yrkande 5.

När det gäller definitionen av begreppet säkert ursprungsland har regeringen valt uttrycket att det ”allmänt och genomgående” inte förekommer förföljelse, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning eller hot på grund av urskillningslöst våld med anledning av en yttre eller inre väpnad konflikt. I ett par motioner föreslås att termen ”generellt” bör användas i stället. Eftersom termen ”generellt” kan uppfattas som ett lägre ställt krav och det är viktigt att understryka att skyddet i landet ska vara genomgående anser utskottet i likhet med regeringen att ”allmänt och genomgående” är det uttryck som bör väljas. Utskottet avstyrker därför motionerna 2020/21:3838 (SD) yrkande 1 i denna del och 2020/21:3846 (KD) yrkandena 4.

Regeringen föreslår att begreppet säkert ursprungsland inte ska kunna appliceras på delar av ett land eller kunna användas endast för en viss grupp, eller alla utom en viss grupp. Detta innebär att begreppets användbarhet minskar. Det finns medlemsstater som har en ordning som innebär att länder där t.ex. en region klassas som osäker finns med på förteckningen över säkra ursprungsländer. Vissa medlemsstater anser t.ex. att Ukraina ska anses som säkert, trots att delar av Ukraina uppenbart inte är säkra. Regelverket bör enligt utskottets mening möjliggöra att begreppet säkert ursprungsland kan tillämpas på delar av ett land. Vidare är det till vissa länder en fara enbart för t.ex. kvinnor att återvända och till andra enbart för vissa minoriteter. Det bör därför vara möjligt att tillämpa reglerna om säkert ursprungsland också på vissa grupper. Även denna tillämpning förekommer i andra medlemsstater. Utskottet anser att regeringen snarast bör utreda dessa frågor. Riksdagen bör ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage detta för regeringen. Utskottet tillstyrker med det sagda motionerna 2020/21:3838 (SD) yrkande 5 och 2020/21:3846 (KD) yrkandena 2 och 3.

Utskottet anser att den nu gällande överklagandetiden om tre veckor riskerar att motverka ett effektivt återvändandearbete, särskilt mot bakgrund av den skyndsamhet som bör känneteckna handläggningen av ärenden med omedelbar verkställighet. Det kan noteras att både Tyskland och Nederländerna tillämpar en överklagandetid om en vecka i dessa fall. Utskottet anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som innebär att en kortare överklagandetid införas. Tiden skulle kunna bestämmas till så få dagar som asylprocedurdirektivet medger och företrädesvis en vecka. Riksdagen bör ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage detta för regeringen. Utskottet tillstyrker därmed motionerna 2020/21:3524 (M) yrkande 21, 2020/21:3843 (M) yrkande 1 i denna del, 2020/21:3838 (SD) yrkande 3 och 2020/21:3846 (KD) yrkande 6 i denna del.

Utskottet anser att möjligheten till förvarstagande är viktig för att säkerställa att reglerna för avvisning med omedelbar verkställighet får avsedd effekt. Regeringen bör därför snarast förtydliga möjligheten till förvarstagning i dessa fall. Som alternativ till förvar skulle i dessa fall elektronisk fotboja kunna användas i avvaktan på att ett beslut om avvisning blir verkställbart. Regeringen bör vid behov återkomma med förslag till lagändringar. Regeringen bör även utreda vilka vidare åtgärder som kan vidtas för att förbättra och skynda på återvändandearbetet efter beslut om avvisning med omedelbar verkställighet. Riksdagen bör ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage detta för regeringen. Utskottet tillstyrker därmed motionerna 2020/21:3843 (M) yrkandena 2 och 3, 2020/21:3838 (SD) yrkande 2 och 2020/21:3846 (KD) yrkande 7.

Ett beslut om avvisning får inte fattas senare än tre månader efter det att den första ansökan om uppehållstillstånd gjorts efter ankomsten till Sverige. Om beslutet överklagas ska migrationsdomstolen pröva om verkställigheten tills vidare ska avbrytas. I förarbetena uttalas att det med hänsyn till vikten av en effektiv process får förväntas att domstolen som har att göra prövningen gör detta skyndsamt (prop. 2016/17:17 s. 84). Det kan konstateras att denna ordning motsvarar tidigare ordning vid beslut om avvisning med omedelbar verkställighet. Utskottet kan vidare konstatera att det inte kan anses uppenbart att en asylansökan är ogrundad om det krävs några mer ingående överväganden för att bedöma skyddsskäl. Mot bakgrund av detta bör de aktuella målen inte bli särskilt tungarbetade för migrationsdomstolarna. Regeringens förslag kan därutöver leda till ett minskat antal ansökningar från vissa grupper som kan anse det utsiktslöst att söka asyl i Sverige, vilket i sin tur kan innebära att antalet asylmål minskar. Med det sagda avstyrks motionerna 2020/21:3843 (M) yrkande 1 i denna del, 2020/21:2803 (M) yrkande 2, 2020/21:3838 (SD) yrkande 4 samt 2020/21:3846 (KD) yrkandena 1 och 6 i denna del. Även motionerna 2020/21:1619 (SD) yrkande 5, 2020/21:3642 (M) yrkande 6 och 2020/21:3663 (KD) yrkande 41, som får anses delvis tillgodosedda, avstyrks.

Utskottet ser inga skäl för riksdagen att rikta ett tillkännagivande till regeringen om lagstiftning enligt Migrationsverkets rättsliga ställningstagande angående avvisning med omedelbar verkställighet till hemlandet enligt 8 kap. 19 § utlänningslagen (SR 43/2018) och avstyrker därför motion 2020/21:3840 (V) yrkande 5. Inte heller finner utskottet skäl för riksdagen att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att utreda möjligheten att besluta om återreseförbud för personer som avvisas med omedelbar verkställighet. Utskottet avstyrker därför även motion 2020/21:3846 (KD) yrkande 8.

Migrationsverket har en långtgående utredningsskyldighet i asylärenden och detta ansvar är större än i många andra ansökningsärenden. När den enskilde har svårigheter att föra sin talan blir utredningsskyldigheten än mer långtgående. Migrationsverket har även en serviceskyldighet. Det följer av dessa skyldigheter att verket ska ge sökande stöd och vägledning under asylprocessen och uppmärksamma om en sökande har behov av någon extra stödåtgärd. I ärenden som rör barn måste barnkonventionen och principerna

om barnets bästa och barnets rätt att komma till tals beaktas. När det gäller offentligt biträde ska enligt utlänningslagen ett sådant förordnas bl.a. i ärenden om avvisning, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Behov kan anses saknas om det är uppenbart att någon grund för uppehållstillstånd inte finns och det saknas hinder mot att utlänningen avvisas till sitt hemland. Om en sökande kommer från ett säkert ursprungsland ankommer det på honom eller henne att bryta presumtionen att landet är säkert att återvända till, men Migrationsverkets och migrationsdomstolarnas utredningsansvar gäller och verket ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Med det sagda avstyrker utskottet motion 2020/21:3840 (V) yrkandena 3, 4 och 6.

Reservationer

1. Uppenbart ogrundade ansökningar och fastställande av säkra ursprungsländer, punkt 1 (V)

av Christina Höj Larsen (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3840 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 1 och avslår proposition 2020/21:71.

Ställningstagande

Regeringen motiverar förslagen i propositionen med att de väntas bidra till en ökad harmonisering med övriga medlemsstater och hänvisar till kommissionens förslag från 2015 om en förteckning över säkra länder och förslaget från 2016 om en asylprocedurförordning. Kommissionen presenterade dock i september 2020 ett nytt förslag med en helt annan ordning när det gäller asylansökningar från medborgare i länder som bedöms som säkra. Därmed faller regeringens argumentation på denna punkt.

Vidare motiverar regeringen förslagen med att EU-domstolens dom i mål C-404/17 begränsar Migrationsverkets möjligheter att bedöma asylansökningar som uppenbart ogrundade på samma sätt som tidigare, vilket anges vara ett problem bl.a. av ekonomiska skäl. De ekonomiska konsekvenserna verkar framför allt handla om handläggningstider. Långa handläggningstider har varit ett problem sedan 2015. Att handläggningstiderna fortfarande var orimligt långa 2020 visar på regeringens oförmåga att prioritera frågan genom att skjuta till tillräckliga resurser. Migrationsverkets målsättning är att asylprocessen ska ta ungefär 30–90 dagar och enligt verkets prognos väntas de genomsnittliga handläggningstiderna uppgå till tre månader under 2022 och 2023. Förslagen kommer därför sannolikt inte att leda till några större skillnader när det gäller handläggningstider och inte heller till några större ekonomiska besparingar.

Att Migrationsverket ska kunna hantera ärenden som tidigare kan inte ses som ett självständigt motiv. Det stämmer att det inte är rimligt att en sökande som uppenbart saknar skyddsbehov tillåts stanna kvar i landet. För att komma till slutsatsen att en sökande uppenbart saknar skyddsbehov krävs dock en noggrann utredning. Det finns risk för att avvisningsbeslut kommer att fattas utan tillräcklig utredning om förslagen träder i kraft. Regeringen bör lägga all kraft på att åstadkomma en asylprocess som är robust, rättssäker, transparent

och rättvis och som lever upp till internationella konventioner. Riksdagen bör avslå propositionen.

2. Ansvar för förteckningen över säkra ursprungsländer, punkt 2 (M, SD, KD)

av Maria Malmer Stenergard (M), Katarina Brännström (M), Linda Lindberg (SD), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Hans Eklind (KD), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Arin Karapet (M) och Jennie Åfeldt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 5,
bifaller delvis motion
2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD)
yrkande 1 i denna del och
avslår motion
2020/21:3840 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Ett ökat politiskt ansvarsutkrävande är efterlängtat i migrationspolitiken. Det är angeläget att regeringen tar aktivt och tydligt politiskt ansvar för vem som får komma till Sverige och varför. I detta ingår också valet av vilka länder som ska tas upp på förteckningen över säkra ursprungsländer. Genom att regeringen fattar beslut om förteckningen finns även möjlighet till granskning från riksdagens sida. Att det varierar mellan medlemsstaterna vilka länder som ska betraktas som säkra tyder på att det finns ett visst utrymme för politiska avvägningar och det är onödigt att riskera en politisering av Migrationsverket. Det skulle även vara problematiskt att Migrationsverket både beslutar om förteckningen och samtidigt uppträder som den enskildes motpart i domstolsprocessen. Att regeringen ansvarar för förteckningen fungerar dessutom väl i de medlemsstater som använder sig av denna metod. Regeringen bör ansvara för förteckningens framtagande, men i nära samråd med Migrationsverket.

3. Ansvaret för förteckningen över säkra ursprungsländer, punkt 2 (V)

av Christina Høj Larsen (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3840 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 2 och

avslår motionerna

2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 1 i denna del och

2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 5.

Ställningstagande

Eftersom Migrationsverket är part i migrationsdomstolarna skulle verket få dubbla roller om de även ges ansvaret för att besluta om förteckningen över säkra ursprungsländer. Domstolarna kommer med största sannolikhet inte heller i en process att kunna överpröva bedömningen av om ett visst land ska vara upptaget på förteckningen. Att underinstansen binder överinstansen är problematiskt ur rättssäkerhetssynpunkt. Det kan vidare ifrågasättas att regeringen ges den yttersta beslutanderätten över förteckningen genom att regeringen ges mandat att besluta om delegation till Migrationsverket att upprätta förteckningen. Förslagen skulle kunna medföra en politisering av asylprocessen. I stället bör Migrationsverket lämna förslag till förteckning, som därefter underställs Migrationsöverdomstolens prövning. För att ta bort ett land från förteckningen bör det dock räcka med ett beslut av Migrationsverket eftersom dessa beslut måste kunna fattas snabbt. Det bör också vara möjligt för tredje part att överklaga förteckningen.

4. Förteckningen över säkra ursprungsländer, punkt 3 (S, C, V, MP)

av Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Teresa Carvalho (S), Emilia Töyrä (S), Björn Petersson (S), Mats Berglund (MP), Jonny Cato (C) och Christina Høj Larsen (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkandena 1 i denna del och 5 samt
2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkandena 2–4.

Ställningstagande

Till skillnad från i det första asylprocedurdirektivet anges det inte i det omarbetade direktivet att det finns en möjlighet för medlemsstaterna att betrakta endast en del av ett land som säkert eller att endast anse att landet eller en del av landet är säkert för vissa samhällsgrupper. En helhetsbedömning av landet ska göras, och som anges i propositionen ska därvid även situationen för särskilt utsatta grupper, exempelvis kvinnor eller HBTQ-personer, beaktas. Vi bedömer att det omarbetade asylprocedurdirektivet inte ger utrymme för att tillämpa bestämmelserna om säkert ursprungsland på delar av ett land eller vissa grupper av personer. Det saknas därför skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande om detta.

5. Förkortad överklagandetid, punkt 4 (S, C, V, MP)

av Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Teresa Carvalho (S), Emilia Töyrä (S), Björn Petersson (S), Mats Berglund (MP), Jonny Cato (C) och Christina Høj Larsen (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3524 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 21,

2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 3,

2020/21:3843 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 1 i denna del och

2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 6 i denna del.

Ställningstagande

Om Migrationsverket har beslutat om avvisning med omedelbar verkställighet gäller att beslutet kan överklagas inom tre veckor. Vidare gäller om beslutet överklagas att migrationsdomstolen ska pröva om verkställigheten tills vidare ska avbrytas och beslutet får inte verkställas innan denna prövning har gjorts. Det uttalas i förarbetena att det med hänsyn till vikten av en effektiv process får förväntas att domstolen som har att göra denna prövning gör detta skyndsamt (prop. 2016/17:17 s. 84). Det kan vidare konstateras att ordningen motsvarar tidigare ordning vid beslut om avvisning med omedelbar verkställighet. Det får förutsättas att regeringen följer upp lagändringarna och

vid behov återkommer. Det saknas därför skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande om förkortad överklagandetid.

6. Förvar och kontrollåtgärder, punkt 5 (S, C, V, MP)

av Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Teresa Carvalho (S), Emilia Töyrä (S), Björn Petersson (S), Mats Berglund (MP), Jonny Cato (C) och Christina Høj Larsen (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 2,

2020/21:3843 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkandena 2 och 3 samt 2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 7.

Ställningstagande

Arbetet med att verkställa avvisningsbeslut kan komma att påverkas av EU-domstolens dom i mål C-181/16 och Migrationsverkets tolkning av domen. I Migrationsverkets rättsliga ställningstagande SR 43/2018 anges att till följd av domen får inga verkställighetsåtgärder vidtas från det att avvisningsbeslutet har fattats, under överklagandefristen och om personen överklagar fram till dess att migrationsdomstolen har beslutat i inhibitionsfrågan. Migrationsverket anger även att en person inte heller får tas i förvar i avlägsnandesyfte under den tid ett beslut om avvisning kan överklagas och fram till dess att överklagandet har avgjorts. Det uppkomna rättsläget kan, såsom regeringen konstaterat, leda till att verkställighetsarbetet kan komma att fördröjas något. Detta är inte helt tillfredsställande, men frågan har inte beretts i ärendet. Vi utgår dock från att regeringen beaktar behovet av kontrollåtgärder och eventuell möjlighet till förvarstagning i uppföljningen av detta lagstiftningsärende och vid behov återkommer. Det saknas således skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande i denna fråga i ärendet.

7. Återreseförbud, punkt 6 (M, SD, KD)

av Maria Malmer Stenergard (M), Katarina Brännström (M), Linda Lindberg (SD), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Hans Eklind (KD), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Arin Karapet (M) och Jennie Åfeldt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 8.

Ställningstagande

Regeringen bör utreda möjligheten att utfärda ett återreseförbud i samband med ett beslut om avvisning med omedelbar verkställighet. Ett återreseförbud skulle kunna ge formella möjligheter att spärra personer i Schengens informationssystem efter avslag och möjliggöra att de avvisas redan vid yttre gräns om de på nytt försöker resa in i Schengenområdet.

8. Övrigt om uppenbart ogrundade ansökningar och säkra ursprungsländer, punkt 7 (M, SD, KD)

av Maria Malmer Stenergard (M), Katarina Brännström (M), Linda Lindberg (SD), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Hans Eklind (KD), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Arin Karapet (M) och Jennie Åfeldt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 4 och
2020/21:3843 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 1 i denna del, bifaller delvis motionerna
2020/21:1619 av Jonas Andersson i Skellefteå m.fl. (SD) yrkande 5,
2020/21:2803 av Fredrik Schulte (M) yrkande 2,
2020/21:3642 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 6,
2020/21:3663 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 41 och

2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkandena 1 och 6 i denna del och avslår motion

2020/21:3840 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkandena 3–6.

Ställningstagande

Handläggningstiderna för personer från säkra ursprungsländer bör kortas. Det finns således ett behov av regler som säkerställer att tiden från det att en sökande återoppar asyl till dess att det finns ett verkställbart beslut förkortas avsevärt. Ett snabbare förfarande dämpar falska förhoppningar hos enskilda och avskräcker från uppenbart ogrundade asylansökningar, som sålunda kan minska i antal. Regeringens förslag innebär att Migrationsverket kan avgöra många asylärenden snabbare än tidigare. Det är viktigt att domstolen efter ett överklagande skyndsamt prövar frågan om inhibition av avvisningsbeslutet. Om så inte sker kan ett avvisningsbeslut inte verkställas. Regeringen bör därför se till att migrationsdomstolarna har de praktiska och faktiska förutsättningarna för att snabbt kunna avgöra dessa ärenden, t.ex. genom en expansion av redan existerande jourverksamhet.

9. Övrigt om uppenbart ogrundade ansökningar och säkra ursprungsländer, punkt 7 (V)

av Christina Höj Larsen (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3840 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkandena 3–6 och avslår motionerna

2020/21:1619 av Jonas Andersson i Skellefteå m.fl. (SD) yrkande 5,

2020/21:2803 av Fredrik Schulte (M) yrkande 2,

2020/21:3642 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 6,

2020/21:3663 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 41,

2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 4,

2020/21:3843 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 1 i denna del och

2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkandena 1 och 6 i denna del.

Ställningstagande

Enligt det omarbetade asylprocedurdirektivet ska medlemsstaterna säkerställa att sökande som har identifierats som sökande i behov av särskilda förfarandegarantier får det stöd som behövs. Dessutom finns det enligt direktivet en skyldighet att identifiera personer i behov av särskilda förfarandegarantier och, i de fall det krävs, inte tillämpa påskyndade förfaranden för dessa personer. Denna skyldighet har inte införlivats i svensk migrationslagstiftning.

Identifieringen av en asylsökande som en person i behov av särskilda förfarandegarantier får betydelse bl.a. för förutsättningarna för att kunna använda sig av ett påskyndat förfarande. Denna rättssäkerhetsgaranti går utöver förvaltningsmyndigheters allmänna utrednings- och serviceskyldighet. Proceduren för att identifiera personerna behöver författningsregleras, liksom en definition av vad som utgör en person i behov av särskilda förfarandegarantier. Även de processuella konsekvenserna bör regleras i lag, såsom att asylansökningar från dessa personer endast i begränsad omfattning får handläggas i påskyndade förfaranden. Barn är en särskilt utsatt grupp och särskilda skyddsaspekter måste beaktas när barn ansöker om asyl, oavsett om de kommit ensamma eller tillsammans med sin familj. Barn ska inte omfattas av påskyndade förfaranden.

I Migrationsverkets ställningstagande SR 43/2018 tolkar verket EU-domstolens dom i mål C-181/16 som att inga verkställighetsåtgärder får vidtas från det att avvsningsbeslutet har fattats, under överklagandefristen och, om personen överklagar, fram till dess att migrationsdomstolen har beslutat i inhibitionsfrågan. Denna viktiga princip bör framgå av lagstiftningen för att garantera få genomslag. Det finns vidare en risk för försämrade rättssäkerhet till följd av att sökande från säkra ursprungsländer inte presumeras ha rätt till ett offentligt biträde. Sökande från säkra ursprungsländer ska därför ha rätt till eller presumeras ha rätt till offentligt biträde.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:71 Uppenbart ogrundade ansökningar och fastställande av säkra ursprungsländer:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).

Följdmotionerna

2020/21:3838 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD):

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716), med den ändringen att 1 kap. 6 a § ska ha den lydelse som framgår av motionens författningsförslag.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om särskilda kontrollåtgärder för utlänningar vars asylansökan bedömts vara uppenbart ogrundad och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förkortad besvärstid vid uppenbart ogrundade asylansökningar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till migrationsdomstolarna för att snabbt kunna handlägga ärenden om uppenbart ogrundade asylansökningar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bestämmelserna om säkert ursprungsland bör kunna appliceras på delar av ett land eller vissa grupper och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3840 av Christina Høj Larsen m.fl. (V):

1. Riksdagen avslår proposition 2020/21:71 Uppenbart ogrundade ansökningar och fastställande av säkra ursprungsländer.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att ange i utlänningslagen att Migrationsverkets förslag om att ett land ska sättas upp på förteckningen över säkra ursprungsländer underställs beslut av Migrationsöverdomstolen samt att beslutet ska kunna överklagas av tredje part, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med lagförslag som reglerar proceduren för

att identifiera personer i behov av särskilda förfarandegarantier och som innehåller en definition av vad som utgör en person i behov av särskilda förfarandegarantier och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att barn undantas från påskyndade förfaranden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på reglering enligt Migrationsverkets ställningstagande (SR 43/2018) och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att sökande från säkra ursprungsländer ska ha rätt till eller presumeras ha rätt till ett offentligt biträde och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3843 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett förkortat handläggningsförfarande inklusive kortare överklagandefrist och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förtydligande av möjligheten till förvar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om användandet av elektronisk övervakning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3846 av Hans Eklind m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett mål om 48 timmars handläggningsförfarande och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att länder, även om en eller flera regioner i landet inte anses vara säkra, ska få tas upp på listan med säkra ursprungsländer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra att listan på säkra länder klassificerar särskilda personer eller grupper som ”osäkra” respektive ”säkra” och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att termen ”generellt” ska användas i stället för termen ”allmänt och genomgående” och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska vara ytterst ansvarig för listan med säkra ursprungsländer och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förkortad besvärstid vid uppenbart ogrundade asylansökningar och inrättandet av en jourdomstol och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt tillsätta en utredning om särskilda kontrollåtgärder för utläningar vars asylansökan bedömts vara uppenbart ogrundad och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett återreseförbud och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:1619 av Jonas Andersson i Skellefteå m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkra ursprungsländer och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2803 av Fredrik Schulte (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en snabb handläggning och avvisning av asylsökande från säkra länder och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3524 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att korta överklagandefristen till en vecka vid uppenbart ogrundade ansökningar eller om ursprungslandet är upptaget på en förteckning över säkra länder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3642 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Migrationsverket skyndsamt ska införa en förteckning över s.k. säkra länder och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3663 av Hans Eklind m.fl. (KD):

41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkra länder och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i
utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om utlänningslagen (2005:716)

dels att 8 kap. 19 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 1 kap. 6 a §, och närmast före 1 kap. 6 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.Säkert ursprungsland*6 a §*

Med säkert ursprungsland avses i denna lag ett land där det allmänt och genomgående inte förekommer förföljelse, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning eller hot på grund av urskillningslöst våld med anledning av en yttre eller inre väpnad konflikt. Vid bedömningen av om ett land ska anses vara ett säkert ursprungsland ska den rättsliga situationen och de politiska förhållandena i landet beaktas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om en förteckning över länder som uppfyller definitionen i första stycket.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/32/EU av den 26 juni 2013 om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.

8 kap.19 §²

Migrationsverket får besluta att verkets beslut om avvisning enligt 17 § första stycket 1 eller 2 får verkställas även om det inte har fått laga kraft (avvisning med omedelbar verkställighet), om *de uppgifter som utlänningen åberopar saknar betydelse för prövningen av ansökan eller saknar tillförlitlighet, och det därmed* är uppenbart att det inte finns grund för asyl och *det är uppenbart* att uppehållstillstånd inte heller ska beviljas på någon annan grund (uppenbart ogrundad ansökan). Migrationsverket får också besluta om avvisning med omedelbar verkställighet om en asylansökan avvisas med stöd av 5 kap. 1 b § första stycket 1 eller 2.

Migrationsverket får besluta att verkets beslut om avvisning enligt 17 § första stycket 1 eller 2 får verkställas även om det inte har fått laga kraft (avvisning med omedelbar verkställighet), om det är uppenbart att det inte finns grund för asyl och att uppehållstillstånd inte heller ska beviljas på någon annan grund (uppenbart ogrundad ansökan). Migrationsverket får också besluta om avvisning med omedelbar verkställighet om en asylansökan avvisas med stöd av 5 kap. 1 b § första stycket 1 eller 2.

Det får endast anses uppenbart att det inte finns grund för asyl om

1. utlänningens uppgifter saknar betydelse för prövningen av ansökan,

2. utlänningens uppgifter saknar tillförlitlighet, eller

3. utlänningen kommer från ett säkert ursprungsland enligt en sådan förteckning som avses i 1 kap. 6 a §, och han eller hon

a) är medborgare i det landet eller är en statslös person som tidigare har haft sin vanliga vistelseort där, och

b) inte har lagt fram några allvarliga skäl för att landet inte ska anses som ett säkert ursprungsland för honom eller henne.

I 12 kap. 7 § finns närmare bestämmelser om verkställigheten av beslut om avvisning med omedelbar verkställighet.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2021.

² Senaste lydelse 2016:1243.